

Kivijärven Heitjoen kunnostus 2021 – Kunnostuksen työmaaraaportti

Keski-Suomen kalatalouskeskus ry, Matti Havumäki

Heitjoen kunnostukset toteutettiin kesän 2021 aikana. Työmaan valmistelut aloitettiin toukokuussa työmaakatselmuksella urakoitsijoiden kanssa 28.5.2021. Konekunnostuksia tehtiin 17.-23.6. ja 2.8.-13.8. Talkookunnostuksia tehtiin 19.8. WWF:n ja paikallisten K-kauppiaiden järjestämänä. Veden korkeuden mittapaalut asennettiin ennen kunnostusta Alamylynkosken ylänivaan kunnostusalueen yläpuolelle, Tamppikosken yläpuoliseen suvantoon ja Heitjärven luusuaan Niskakosken yläpuolelle. Paalun vertailutasona oli 20 cm.

Kaikille koskille tuotiin kivimateriaalia pohjan kiveämiseksi sekä kutualueiksi. Kutusorana oli 16-32 mm välpätty luonnonsora. Erilaisia kutusorikkoja ja kutualueita rakennettiin kaikille virta-alueille yhteensä yli 50 kpl. Tamppikosken ja Keski-Myllynkosken lopussa kutualueita tehtiin myös pohjien hiekkasoria ilmastamalla. Koskia levennettiin mahdollisuuksien mukaan ja pohjaa muokattiin suojaisemmaksi perkuupenkkojen kivillä ja kohteelle tuodulla 70-300 mm kiviaineksella. Yhteensä kunnostuksia tehtiin 800 m matkalla. Soraa kohteille tuotiin 105 t ja kiveä 22 t ja 45 m³. Koskista ja kunnostustyömaasta on runsaasti valokuvamateriaalia.

Kesäkuun kunnostukset tehtiin suurilla virtaamilla, mikä vaikeutti kunnostuksia. Kunnostuskohteina olivat Tamppikoski ja Keskimyllynkoski. 19.8. talkookunnostuksissa viimeisteltiin mm. Keskimyllynkosken kiveyksiä.

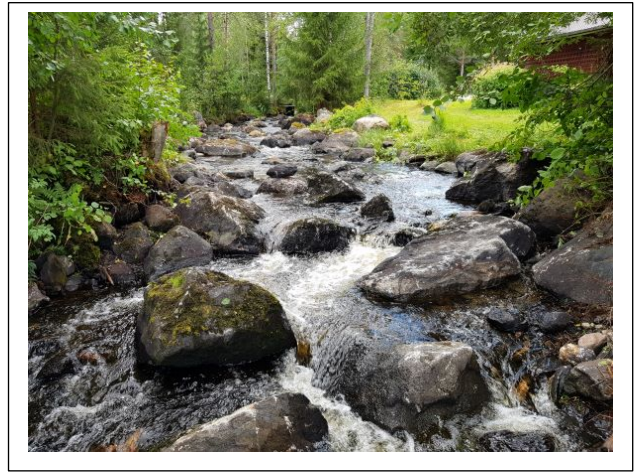
Tamppikoskea kesäkuun tulvavesillä 2021. Vasemmalla lähtötilanne ja oikealla kunnostettua uomaa samasta kohdasta.

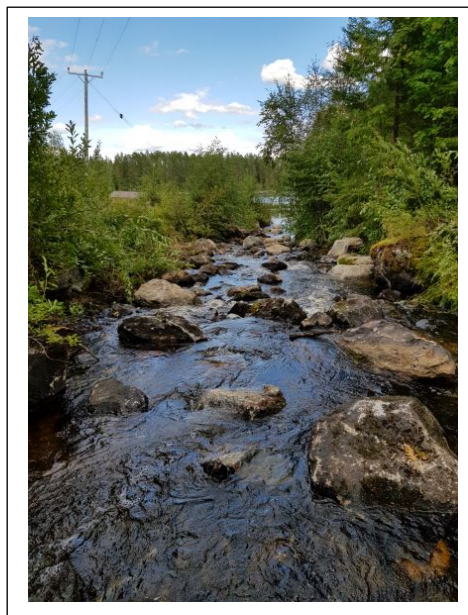
WWF:n ja Keskon kalapolut hankkeen talkookunnostajia Keskimyllynkoskella 2021.

Tamppikosken yläosa ja Keskimyllynkoski ovat voimakkaasti kaivettuja suoria kanavia joiden leveysvaihtelua on haasteellista lisätä.

Elokuussa virtaaman ja vedenpintojen laskettua Heitjärvässä 31 cm ja Alamyllynkosken jokisuvannoissa 25 cm jatkettiin kunnostuksia joen jyrkimmällä koskiosuudella Alamyllynkoskessa. Niskan sillan virtausaukkoa suurennettiin poistamalla silta-aukosta suuri kivi. Alamyllynkosken kahta kynnystä muokattiin siten, että vaellusmahdollisuus yläpuolisille virta-alueille on mahdollista myös alemmilla virtaamilla. Jyrkkään koskeen tehtiin syvänteitä ja pienpoikasalueita sekä kutusorikkoja koko kosken matkalle. Uomaan lisättiin myös suuri pintakiviä, jolloin koskeen muodostuu suuremmalla virtaamalla huopeita kivien taakse. Jyrkän kosken huolellinen kunnostaminen kesti suunniteltua pidempään.

Alamyllynkosken ylemmän kynnyksen kunnostus

Alamyllynkosken jyrkän osuuden kunnostuksia. Vasemmalla kuva ennen kunnostusta ja oikealla kunnostusten jälkeen.

Latokoski on lyhyt virtapaikka Tamppikosken ja Ylämyllynkosken välissä. Perattu virtapaikka oli tukittu suurilla kivillä ja patoaminen oli syövyttänyt joen vastapenkkaa. Kohteelle tehtiin sorastuksia ja lisättiin poikasalueita ja -kivikkoa. Soraa lisättiin myös mutkan jälkeiseen nivaan.

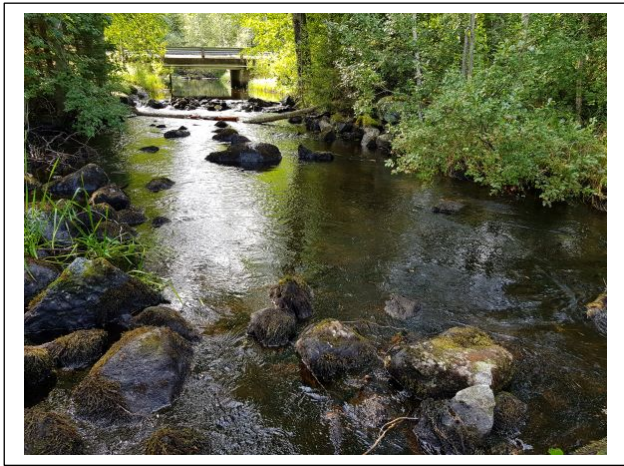

Latokoskeen tehtiin mm. kutupaikkoja.

Ylämyllynkoskessa on ollut uittoruuhi ja uoma on oikaistu veden osin virratessa vanhaan uomaan, jota oli syvennetty vesivoimalan alakanavaksi. Perkuupenkere vuoti uittoruuhun puolelta toiseen uoman ja virran jako uomien välillä, vaellusyhteys turvaten, osoittautui suunniteltua työläämmäksi. Kohteen yläosalla on osuus, jota ei tarvinnut kunnostaa. Sama kohta on ollut Ylämyllynkoskessa sähkökoekalastusala. Kosken niskalle tehtiin talkoissa 19.8. laajat kutusorastukset.

Saarikoskea on perattu tienrakennuksen yhteydessä ja sen yläosa on kokonaan suoristettu uoman oikaisussa. Saarikoskeen on myös rakennettu lähdevesikaivo, jossa vesiputkea ei ole kaivettu uomaan vaan se on peitetty käsin tehdyn kivipadon alle. Alivirtaamalla pato muodosti vaellusesteen.

Yllä kuvapari Saarikoskesta ennen kunnostusta ja kunnostuksen jälkeen. Alla kuvattuna sorastuksia ja pohja kiveyksiä Saarikoskessa sekä kosken alaosa kunnostuksen jälkeen.

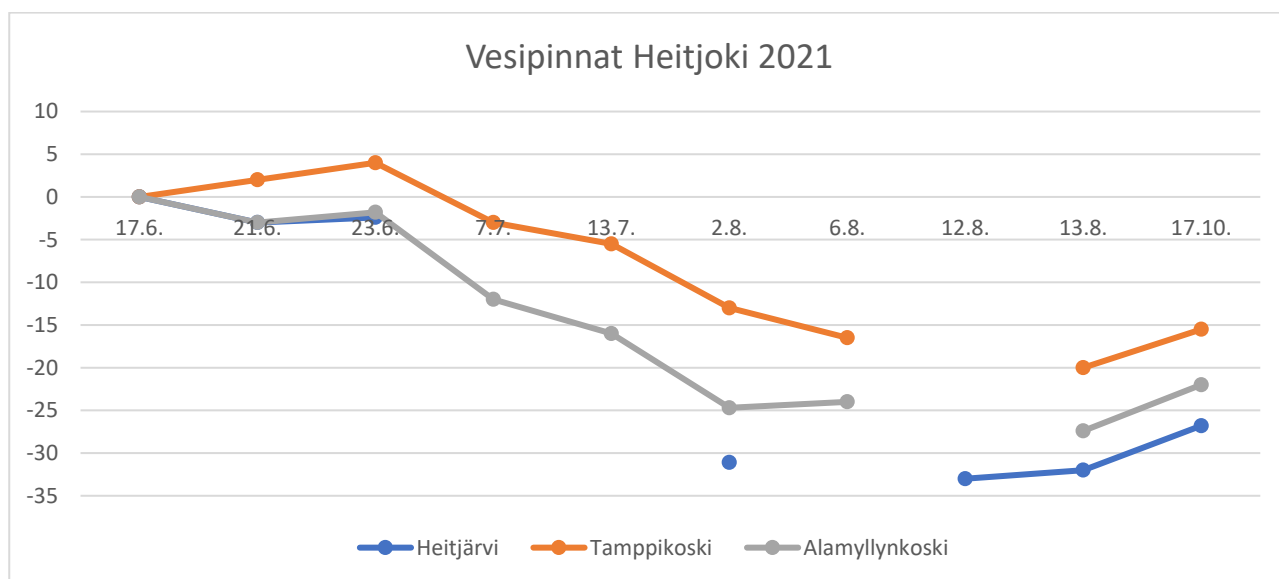
Niskakoski on lyhyt virtavesi, jossa on vähän kaatoa. Perattua uoma oli täytetty suurilla kivillä. Koskea levennettiin ja pidennettiin alavirtaan. Kosken niskan padotuskorkeutta ei muutettu.

Hankkeen kustannukset muodostuivat pääosin suunnittelu-, hallinto-, työ- ja materiaalikustannuksista, arvonlisäverottomat kokonaiskustannukset olivat noin 30 000 euroa.

Rakenteellisen uomakunnostuksen vaikutuksia tulee seurata. Heitjokeen on tehty lukuisia kutusorakoita. Näiden soraikkojen toimivuutta sekä täydennys- ja kunnostustarvetta voidaan seurata mm. kutukuoppakartoitusten yhteydessä. Kutukuopat inventoidaan syksyllä loka-marraskuun vaihteessa sorikoissa ja koskessa ne näkyvät usein kuoppamaisena rakenteena, jossa vaalea sora on kaivautunut näkyviin. Kutukuoppien määrä ja koko antavat tietoa myös taimenkannasta. Kutukuoppainventointiin tulee yhdistää sähkökoekalastukset seuraavan vuoden syksynä, jolloin voidaan toteuttaa myös sorikkojen täydennyksiä tai jopa uusien sorikkojen tekoa. Kyseistä seurantaa voidaan toteuttaa esimerkiksi joka toinen tai joka 3. vuosi.

Jyväskylässä 15.10.2021

Matti Havumäki

Heitjoen vesipintojen seuranta 2021. Lähtötaso 17.6. jolloin virtaama oli tulvakorkeudessa. Kunnostukset aloitettu Tamppikoskessa 17.6. Alamyllynkoskessa kunnostukset aloitettiin 2.8. ja Heitjärven luusuakoskessa 12.8.